

Kazkopības nozares analīze

Eksperta ziņojums

2011. gads

Sagatavoja Biedrība „Latvijas kazkopības biedrība”

Reģistrācijas Nr. 40008103307

Valdes priekšsēdētāja Kristīne Piliena

Juridiskā adrese: „Bērzi”, Vandzenes pagasts,

Talsu novads, LV-3281

SATURS

1. Kazkopības nozares raksturojums Latvijā.....	3
1.1. Kazu reģistrs.....	3
1.2. Populārāko piena kazu šķirņu produktivitātes rādītāji	5
2. Kazkopība un ekonomiskais pamatojums	8
3. Gaļas kazu nozares attīstība Latvijā	10
4. Nozares attīstības problēmas	11
5. Nozares attīstības stratēģiskie jautājumi	12

Ievads

Kazkopība ir sena lauksaimniecības nozare, kas savu vietu ieņem arī Latvijas laukos.

Pēdējos gados novērojama liela interese par kazkopības nozari, kas var būt kā labs veicinošs faktors alternatīvas lopkopības nozares attīstībai, uz kuras bāzes varētu risināt ekonomiskas problēmas laukos. Uzlabojoties kazu audzēšanai un ēdināšanai, kazu izslaukums palielinās, augsti produktīvo kazu ražība pārsniedz 800 kg piena laktācijā. Šādus rādītājus nodrošina arī ģenētiskais potenciāls, kas ir sasniegts selekcijā veicot mērķtiecīgu darbu dzīvnieku atlasē, novērtēšanā.

Kā vienu no galvenajiem kritērijiem, lai kazkopība būtu rentabla nepieciešams ir ieviest labu ciltsdarba programmu, kuras galvenais mērķis ir saglabāt pašreizējos sasniegtos dzīvnieku ražības un kvalitātes rādītājus un perspektīvā nākotnē tos palielināt.

Latvijas klimats ir atbilstošs, lai šeit varētu audzēt piena un gaļas kazas. Kazkopības nozarei ir sava vieta Latvijas laukos. Tā var būt kā alternatīva nozare tradicionālai piena un gaļas nozarei. Kazkopības nozares attīstība Latvijas laukos ir vajadzīga ainavas veidošanā. Kazas ļoti labi var izmantot dabīgo pļavu noganīšanā. Šādu praksi izmanto citās ES valstīs – Vācijā, Francijā.

Latvijā ražoto kazas pienu produkcijas cena ir konkurētspējīga ar citās ES valstu piena produktu cenām, tāpēc ir svarīgi attīstīt nozari, ražot vairāk pienu, lai eksportējot šos produktus, tas būtu ekonomiski izdevīgi.

Latvijā, kazkopības nozari koordinē Biedrība „Latvijas kazkopības biedrība”, kas ir dibināta 2006.gadā. Biedrības galvenie mērķi: Sakārtot kazu audzēšanas nozari Latvijā, veicināt nozares attīstību un palielināt kazkopības produkcijas konkurētspēju vietējā un ES tirgū, attīstīt ciltsdarbu.

Biedrības galvenie uzdevumi:

- izstrādāt jaunas vai papildināt esošās ciltsdarba programmas kazkopībā atbilstoši esošai nozares situācijai valstī;
- sertificēt vaislas āžus atbilstoši izstrādātai ciltsdarba programmai;
- apsekot kazu saimniecības un piešķirt tām šķirnes saimniecības statusu vai kandidāta statusu;
- izstrādāt dažādus saistošus dokumentus ikdienas darba veikšanai;
- sadarboties ar dažādām saistošām iestādēm, lai sekmētu nozares attīstību.

1. Kazkopības nozares raksturojums Latvijā

1.1. Kazu reģistrs

Latvijā 1998.gadā stājoties spēkā MK noteikumiem Nr. 10 „Dzīvnieku un ganāmpulku reģistrēšanas noteikumi” no 13.01.1998 uzsākta lauksaimniecības dzīvnieku reģistrēšana, tai skaitā arī kazu reģistrēšana. Reģistrs ir nepieciešams, lai nodrošinātu informāciju:

- ganāmpulka īpašniekam ganāmpulka veiksmīgai uzturēšanai un attīstībai (menedžments);
- par valstī esošo ganāmpulku un lauksaimniecības dzīvnieku skaitu, kas nodrošina datus aprēķiniem lauksaimniecības produkcijas ražošanai, kvotu sistēmai, tirgus sakārtošanai un attīstībai;
- ciltsdarbam, selekcijas programmu izpildei;
- patērētāju veselības aizsardzībai, nodrošināt dzīvnieku veselības kontroli, kas rada priekšnosacījumus drošas pārtikas ražošanai;
- citu datu sistēmu un reģistru uzturēšanai.

Ganāmpulku un dzīvnieku reģistrēšana bija viens no galvenajiem nosacījumiem, kas jānodrošina katrai kandidātvalstij pirmsiestāšanās posmā Eiropas Savienībā (ES direktīva 92/102/EEC „Dzīvnieku identifikācija un reģistrācija” LR Zemkopības ministrija lauksaimniecības nozaru un pārstrādes attīstības departaments 2000).

1.1. tabula

Kazu skaits Latvijā laika periodā no 2001. – 2009.gadam

Gads	Ganāmpulku skaits	Kazu skaits
2001	1402	2105
2002	877	2807
2003	990	3584
2004	1210	4823
2005	1699	6759
2006	2126	8626
2007	2372	10611
2008	2634	12320
2009	2740	12973
2010	2800	13239
2011	2855	13492

Avots: Lauksaimniecības datu centrs

Pēc 1.1. tabulas informācijas secinām, ka kazu ganāmpulku skaits Republikā salīdzinot ar 2001. gadu ir palielinājies vairāk nekā divas reizes, dzīvnieku skaits šajā laika periodā ir palielinājies 6.3 reizes.

Sākot no 2001. gada, Latvijā tiek pievērsta lielāka vērība kazu pārraudzībai, kas pamudināja dzīvnieku saimniekus reģistrēt dzīvniekus atbilstoši noteikumiem. Dzīvnieku īpašnieki sāk vairāk izvērtēt šo dzīvnieku pienesumu savā kopējā saimniecības ekonomikā – uzsākot nodarboties ar kazkopības nozari. Sākot no 2001. gada Latvijā kazkopības nozare saņem arī Nacionālo atbalstu, t.i.,

saimniekiem par pārraudzībā esošiem dzīvniekiem tiek piešķirts atbalsts naudas izteiksmē. Palielinās saimniecību skaits, kas vietējā tirgū uzsāk piedāvāt no kazas piena saražotos piena produktus.

Tomēr, ja mēs analizējam esošo dzīvnieku skaitu ganāmpulkos, tad lielākais īpatsvars no visiem ganāmpulkiem ir ar mazu dzīvnieku skaitu no 1 līdz 5 kazām. Pamatā šajās saimniecības kazas piens tiek izmantots pašpatēriņam.

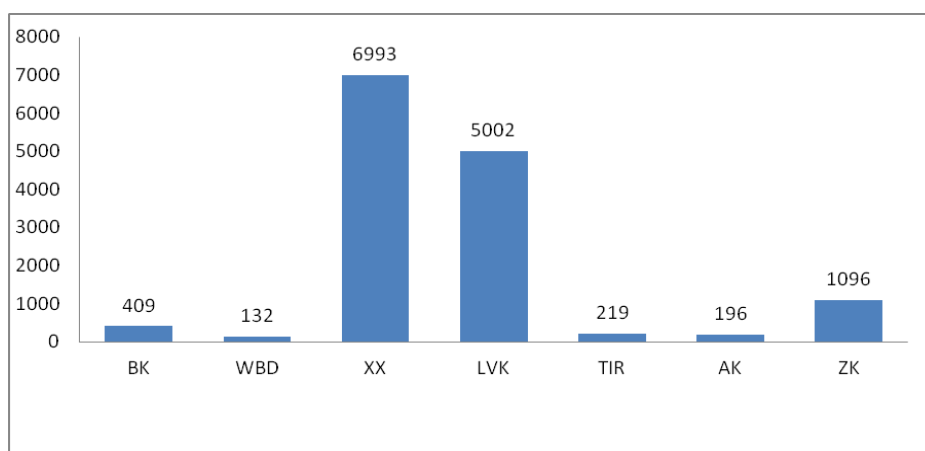
1.2. tabula

Novietņu sadalījums pēc dzīvnieku skaita uz 01.01.2011

Novietnes ar 1-5 kazām	Novietnes ar 6-10 kazām	Novietnes ar 11-20 kazām	Novietnes ar 21-50 kazām	Novietnes ar 51-100 kazām	Novietnes ar 101-300 kazām	Novietnes ar 301-500 kazām
2394	294	103	36	16	8	4

Avots: Lauksaimniecības datu centrs

Visvairāk kazu novietnes ir reģistrētas Daugavpils novadā – 148 novietnes, Madonas novadā 106 novietnes un Rēzeknes novadā 156 novietnes, bet ja mēs analizējam pēc dzīvnieku skaita, tad visvairāk kazas ir reģistrētas Talsu novadā – 1001 kaza, Madonas novadā 713 kazas, Gulbenes novadā – 674 kazas.

1.1. attēls. Kazu iedalījums pa šķirnēm uz 01.08.2011.gadu Latvijā

Avots: Lauksaimniecības datu centrs

Analizējot kazu skaita sadalījumu pa šķirnēm, lielākais dzīvnieku skaits ir Latvijas kazas šķirnes dzīvnieki. Liels dzīvnieku skaits ir ar nenoteiktu kazu šķirni, ko pēc MK noteikumiem par šķirnes noteikšanu apzīmē ar XX kodu. Novērtējot šos dzīvniekus pēc fenotipiskām pazīmēm, tie ir līdzīgi Latvijas šķirnes dzīvniekiem.

Dažos ganāmpulkos, veicot pakļaujošo krustošanu – LVK lecinot ar ZK vaisliniekus, pēc MK noteikumiem pēcnācējiem piešķir XX šķirnes kodu, kas arī ir viens no faktoriem, kāpēc daudzi dzīvnieki ir ar šādu šķirnes kodu. Lai uzlabotu kazu pienu produktivitāti 2004. - 2006. gadā no Vācijas ievada WBD, TIR un AK šķirnes kazas un vaisliniekus.

1.2. Populārāko piena kazu šķirņu produktivitātes rādītāji

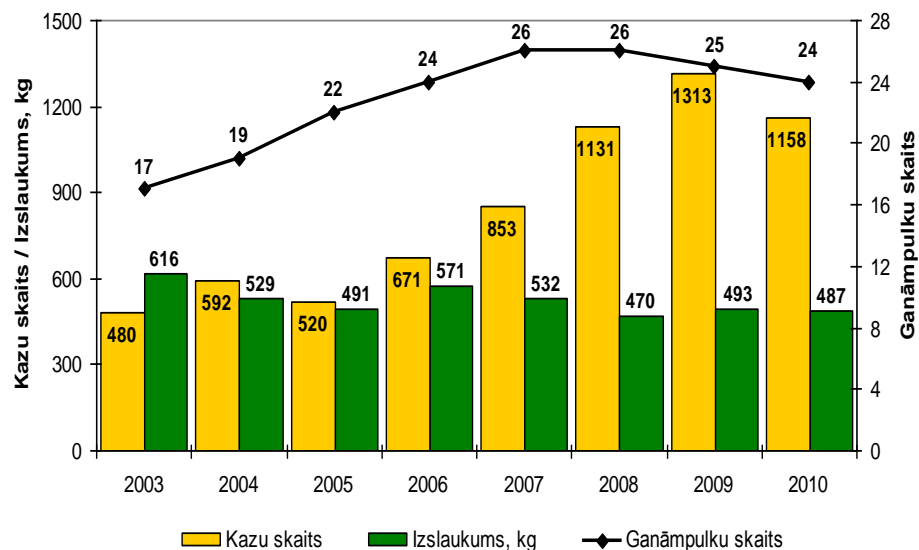
Piena kazu audzēšana Latvijā ir viena no lopkopības nozarēm. Lai sekmētu kazu piena iegūvi nepieciešams kazas, kurām būtu ģenētiski noteikta augsta potenciālā piena produktivitāte. Lai iegūtu šādus dzīvniekus, noteicošais ir ciltsdarbs.

1.2. tabula

Piena kazu ciltsdarba analīze

Šķirne	Noslēgtās laktācijas	Vidējie piena produktivitātes rādītāji standarta laktācijā 240 – 305 dienas			
		Izsl. kg	Piena tauki %	Olbaltv. %	SŠŠ
LVK	3030	529	3,95	3,22	776
ZK	2916	614	3,73	3,12	863
AK	295	424	4,80	3,10	983
TIR	81	603	3,82	3,23	1095
VDE	168	464	4,70	3,08	981
AN	15	438	4,54	3,20	737
XX	68	435	4,14	3,44	652

Ciltsdarba efektivitāte ir atkarīga no kazu piena produktivitātes precīzas kontroles un uzskaites jeb piena kazu pārraudzības. Pārraudzība dod iespēju noskaidrot ražīgākās kazas, izslēgt no ganāmpulka mazražīgās, organizēt kazu ēdināšanu atbilstoši to fizioloģiskajam stāvoklim un produktivitātes līmenim.

1.2. attēls. Oficiālie piena kazu pārraudzības rezultāti Latvijā 2003. – 2010. gadā
Avots: Lauksaimniecības Datu centrs

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas 90-to gadu sākumā, Latvijā sāka attīstīties kazkopības nozare un kazu piena pārraudzība ar 2000. gadu. Informāciju par piena kazu pārraudzības rezultātiem Latvijā šobrīd apkopo V/A „Lauksaimniecības datu centrs” (LDC).

Kazu pārraudzības darbu Latvijā uzsāka 2001. gadā. Pārraudzības darbu mūsu valstī veic sertificētas personas un tas notiek pēc vienotiem Starptautiskās dzīvnieku pārraudzības komitejas (ICAR) noteikumiem. ICAR noteikumi paredz, ka, veicot pārraudzību kazām, jāveic individuāla izslaukuma uzskaitē un piena sastāva analīze. No piena sastāva noteikti jāanalizē piena tauku un olbaltumvielu % daļa.

1.3. tabula

Standartražība kazām

Atražošana							
1. atnešanās		Servisa periods		Sēklojumi		Cietstāvēšana	
skaits (vidēji)	vecums	skaits (vidēji)	periods	skaits (vidēji)	reizes	skaits (vidēji)	periods
183 (8)	23.6	110 (5)	176	110 (5)	1	442 (18)	68

Standartražība pirmpienēm							
Skaits (vidēji)	Slaukšanas dianas	Izslaukums, kg	Tauki		Olbaltumvielas		SŠS x1000
			%	kg	%	kg	
165 (7)	293	466	3.98	18.5	3.22	15.0	796

Standartražība pārējām kazām							
Skaits (vidēji)	Slaukšanas dianas	Izslaukums, kg	Tauki		Olbaltumvielas		SŠS x1000
			%	kg	%	kg	
657 (27)	291	544	3.92	21.1	3.21	17.5	1113

Standartražība visām kazām							
Skaits (vidēji)	Slaukšana s dianas	Izslaukums , kg	Tauki		Olbaltumvielas		SŠS x1000
			%	kg	%	kg	
822 (34)	292	529	3.93	20.6	3.21	17.0	1056

Avots: Lauksaimniecības Datu centrs

Kazu ciltsvērtības uzlabošanai ir noteikti šādi galvenie uzdevumi:

- **Izslaukuma palielināšana** – vidējais izslaukums (kg) no kazas standartlaktācija (240 – 305 slaukšanas dienas)

Tabula Nr.2.2.

Laktācija	Laika periods / izslaukums kg		
	2009. gads	2010. gads	2015. gads
1 laktācijas kazas	426*	466*	500
2 laktācijas un vecākas kazas	527*	544*	550
Vidēji no kazas	502*	529*	550

*(V/A LDC „Pārraudzības gada rezultāti 2009, 2010 ”)

- **Tauku satura palielināšana** – otrs ekonomiski nozīmīgs faktors, kura pamatuzdevums ir saglabāt esošo (vidēji 3,98 %*) tauku saturu pienā. Turpmākais uzdevums ir palielināt tauku daudzumu (kg), izslaucot vairāk piena un tai pašā laikā palielināt esošo tauku saturu vidēji līdz 4,00 %.
- **Olbaltuma satura palielināšana** – trešais ekonomiski nozīmīgs faktors, kura pamatuzdevums ir saglabāt esošo (vidēji 3,18%*) olbaltuma saturu pienā. Palielinoties izslaukumam, vairumā gadījumu olbaltuma saturs pienā samazinās. Turpmākais uzdevums ir palielināt olbaltuma daudzumu (kg), izslaucot vairāk piena un tai pašā laikā palielināt esošo olbaltuma saturu vidēji līdz 3,2 %.

Lai sekmētu kazu piena produktivitāti ir izstrādātas ciltsdarbu programmas:

1. Ciltsdarba programma kazkopībā 2011. – 2015. gadam;
2. Ciltsdarba programma Latvijas kazu šķirnei 2011. – 2015. gadam;
3. Ciltsdarba programma Alpu kazu šķirnei 2011. – 2015. gadam;
4. Ciltsdarba programma Anglonūbijas kazām 2008. – 2012. gadam;
5. Ciltsdarba programma Būru šķirnes kazām 2008. – 2012. gadam,
6. Ciltsdarba programma Latvijas šķirnes kazām 2011. – 2015. gadam.

Biedrība, lai sekmētu darbu ciltsdarbā, ir izstrādājusi šķirnes saimniecības atestācijas nolikumus piena un gaļas kazu ganāmpulkiem. 2011. gadā ar piena kazu pārraudzību nodarbojās 29 saimniecībās no tām 11 saimniecības ir kazu šķirnes saimniecības:

- z/s Birznieki, Vānes pagasts, Kandavas novads. Saimniecībā audzē Latvijas šķirnes kazas;
- z/s Bērzi, Vandzenes pagasts, Talsu novads. Saimniecībā audzē Latvijas šķirnes kazas;
- z/s Baroni, Medzes pagasts, Liepājas novads. Saimniecībā audzē Latvijas šķirnes kazas;
- z/s Lejnieki Mālpils pagasts, Rīgas rajons. Saimniecībā audzē Latvijas šķirnes kazas;
- z/s Līvi, Bērzaunes pagasts, Madonas novads. Saimniecībā audzē Latvijas šķirnes kazas, Alpu kazas, Vācu balto dižciltīgo kazu;
- z/s Vikšeri, Aronas pagasts, Madonas novads. Saimniecība audzē Tīringas šķirnes kazas,
- z/s Meždravas -1, Garalnes novads, Rīgas rajons. Saimniecībā audzē Zānes šķirnes kazas;
- z/s Lužas, Ādažu pagasts, Rīgas rajons. Saimniecībā audzē Zānes šķirnes kazas;
- z/s Muižnieki, Blomes pagasts, Valkas novads. Saimniecībā audzē Zānes šķirnes kazas;
- p/s Ilgas, Smārdes pagasts, Engures novads. Saimniecība audzē Zānes šķirnes kazas;
- p/s Gravas, Valles pagasts, Vecumnieu novads. Saimniecībā audzē Zānes šķirnes kazas;

2. Kazkopība un ekonomiskais pamatojums

Kazkopības nozare visvairāk ir attīstīta Kurzemes, Vidzemes, Rīgas, Zemgales reģionos. Uz 2011. gada augustu Latvijā ekonomiski aktīvas bija 20 saimniecības. Galvenie produkti, ko piedāvā šīs saimniecības:

1. Piena produktu ražošana un pārdošana,
2. Piena realizācija piena pārstrādes uzņēmumiem,
3. Lauku tūrisma pakalpojumus,
4. Vaislas materiālu,
5. Kazas gaļas produkciju.

Ganāmpulku lielums ir ļoti dažāds, pamatā šajos ganāmpulkos ir 20 - 50 slaucamas kazas. Vienas no lielākām saimniecībām ir z/s Līvi – 210 slaucamas kazas, z/s Muižnieki 130 slaucamas kazas, z/s Bīrznieki 150 slaucamas kazas.

Latvijā kazkopības nozares ekonomiskā attīstība ir pašreiz tikai aizsākumā. 90-o gadu vidū parādījās pirmās saimniecības z/s Līvi, LTD Līcīši, kas Latvijas tirgum sāk piedāvāt kazas pienu un to produktus. Šo 17 gadu laikā šīs saimniecības ir ieguvušas kazas piena pārstrādes statusu.

2011. gadā Pārtikas veterinārā dienestā ir reģistrētas 14 saimniecības kā mājražotājas kazas piena pārstrādē. Latvijas tirgum no kazas piena produktiem visvairāk tiek piedāvāti dažādi mīkstie un svaigie sieri, nelielos daudzumos – jogurts, kefīrs, sviests, pasterizēts kazas piens.

2010. gadā z/s Līvi sāka savu produkciju eksportēt uz Lietuvu.

Lai popularizētu kazkopību vairākas saimniecībās piedāvā lauku tūrisma pakalpojumus, kuru ietvaros piedāvā:

- Dzīvnieku apskati,
- Sniedz informāciju par dzīvnieku audzēšanu, kopšanu,
- Piedāvā produkcijas degustāciju un iegādi.

Raksturojot kazas piena un to produktu cenas, tad tās ir ļoti līdzīgas govs piena un to produktu cenām.

Kazas piena produktu cenas Latvijas tirgū 2011. gadā

Produkta nosaukums	Iepirkuma cena Ls/1 kg	Tiešās tirdzniecības cena Ls/1 kg	Veikala cena Ls/1 kg
Piens*	0,21 – 0,25	0,80 – 1,00	1,80
Pasterizēts piens	0,90 – 1,10	0,80 – 1,00	1,80 – 2,50
Biezpiens	4,00	6,00	6,50 – 7,00
kefīrs	1,00 – 1,10	1,30 – 1,40	1,80 – 2,20
Jogurts ar piedevām	1,00 – 1,10	1,30 – 1,60	2,00 – 2,20
sviests	6,00	7,00 – 10,00	12,00 – 14,00
Mīkstais siers	5,00 – 5,50	6,00 – 7,00	12,00 – 14,00
Puscietais siers	7,00 - 7,50	7,50 – 8,00	10,00 – 15,00

*Piens tiek pārdots piena pārstrādes uzņēmumam

Bruto aprēķins vienai kazai

Izdevumi par lopbarību			
Izdevumi	Daudzums	Cena Ls/kg	Kopā
Spēkbarība	200	0,14	28,00
Ganību zāle	1300	0,02	26,00
Zaļbarība	350	0,02	7,00
Siens	350	0,06	21,00
Skābsiens	380	0,02	7,60
mikroelementi	10	1,80	18,00
			107,60
Veterinārie izdevumi			
Epizootoloģija	1 x gadā	5,00	5,00
Parazitoloģija	1 x gadā	5,00	5,00
Attārpošana	2 x gadā	1,50	3,00
Profilaktiskie pasākumi			3,00
ārstēšana			3,00
			19,00
Izdevumi piena kvalitātes noteikšanai			
Dezinfekcijas līdzekļi			3,00
Piena filtri			6,00
Piena dzesēšana*	750 kw	0,107Ls/kw	8,55
Dzīvnieku aprūpe			2,00
Pārraudzība	1 x mēnesī	0,50	6,00
			25,55
Citi izdevumi			
Salmi	200	0,015	3,00
Aprīkojums			2,00
Kūts amortizācija 1m ²	1,5 m ²	5 Ls/m ²	7,50
Elektrība			7,20
Darba alga	22 h	2,20 h	48,40
Lecināšana	2 x reizes	7,50 Ls	15,00
			83,10
			Pavisam kopā 235,25

*Piens dzesēšanas izmaksas ir atkarīgas no iegūtā piena daudzuma, jo elektrības patēriņa izmaksas ir rēķinātas uz 1kg piena (kopējās izmaksas ir pārrēķins uz 10 kazu iegūto vidējo pienu daudzumu, t.i. 500 x 10 = 5000 kg). Piens dzesētāja nominālā diennakts elektroenerģijas patēriņš ir 2,5 kw, gadā 2,5 x 300 dienas (65 cietstāvošas dienas un zīdīšanas dienas) = 750 kw. 750kw = 80,55 Ls.

Ienākumi

Ienākumu veids	Daudzums kg	Cena Ls/kg	Kopā
Piens	500	0,80	400,00
Gaļa	15	2,00	30,00
Kūts mēsli	1500	5,00	7,50
Valsts atbalsts		29,00	29,00
			Pavisam kopā 466,50

3. Gaļas kazu nozares attīstība Latvijā

Latvijā gaļas kazu audzēšana ir aizsākusies 2005.gadā, kad Vācijā 2 saimniecības iegādājas Būru šķirnes dzīvniekus. Pasaulē populārākā gaļas kazu šķirne ir Būru šķirnes kazas. Šobrīd Latvijā gaļas kazu audzēšanas nozare ir pirmsākuma attīstības stadijā. Uz 01.08.2011 Latvijā ir reģistrētas 409 Būru tīršķirnes un krustojumu kazas. Lai sekmētu šo nozari, Latvijas kazkopības biedrība 2008. gadā izstrādāja ciltsdarba programmu „Būru kazu ciltsdarba programma 2009 – 2012 gadam”. 2011.gadā ir izstrādāti pārraudzības noteikumi gaļas kazām. Pašreiz ar šīs šķirnes izkopšanu Latvijā nodarbojas divas saimniecības, t.i. z/s Ozoliņi un z/s Bērzi.

Gaļas kazu ciltsvērtības uzlabošanai ir noteikti šādi galvenie uzdevumi:

- Dzīvsvara pieaugums kazlēniem 50 dienu vecumā 200 – 230 gr/d.;
- Kazlēnu ieguve 150 % - 200 %
- Saglabātie kazlēni pie atšķiršanas 150 %
- Dzīvsvars piedzimstot 3,0 – 3,5 kg
- Ķermeņa uzbūve raksturīga šķirnei. Vidējais punktu novērtējums 6,0.

2011. gadā gaļas kazu produktivitātes rādītāji:

- Auglība 1,8 kazlēni
- Kazlēnu svars pie dzimšanas 3,80 kg
- Kazlēnu svars 50 dienu vecumā – tīršķirnes dzīvniekiem 176gr/dn, krustojuma dzīvniekiem 145gr/dn.

Latvijā šī varētu būt perspektīva eksporta nozare, jo pasaulē pēc kazas gaļas ir pietiekoši liels pieprasījums. Lai būtu ekonomiski pozitīvs segums nodarbojoties ar šo nozari ieinteresētiem saimniekiem būtu jāveido optimāli lieli ganāmpulki, lai varētu nodrošināt pietiekošu dzīvnieku skaitu vienai partijai (250 dzīvnieki) eksportam.

Pašreiz Latvijā lielāko daļu kazas un kazlēni tiek nokauti pašpatēriņam, bet Eiropā kilograms kazlēnu gaļas maksā 5 – 10 Ls. Latvijas tirgū pašreiz kazlēnu gaļu piedāvā par 2,00 – 3,00 Ls/kg.

4. Nozares attīstības problēmas

Neraugoties uz to, ka kazkopības nozare pēdējos gadus ļoti veiksmīgi attīstās – kopš 2001. gada dzīvnieku skaits ir palielinājies teju 7 reizes, ganāmpulku skaits palielinājies 2,5 reizes, tomēr problēmu šajā nozarē vēl ir ļoti daudz. Lielākās problēmas, ar ko nākas sastapties kazu audzētājiem:

1. Lai sāktu nodarboties ar kazkopību, nepieciešami lieli finanšu ieguldījumi, tādējādi ir jāpiesaista ES un bankas finansējums. Lielākās problēmas šajā gadījumā ir bankas, kas nevēlas izsniegt naudas aizdevumu, jo ir piesardzīgas pret šo nozari. Piešķirot aizdevumu tiek prasīti lielas komercķīlas un galvojumi, kas ne vienmēr zemniekam ir iespējams garantēt;
2. Saimniecības vada gadus vecāki cilvēki 50 un vecāki cilvēki. Jaunā paaudze nelabprāt pārņem vecāku uzņēmumus;
3. Saimniecībās dzīvnieku skaits 80% ir mazāk par 10 dzīvniekiem, tādējādi šajās saimniecībās kazas tiek turētas ģimenes vajadzībām. Šīs saimniecības nenodarbojas ar kazkopības produkcijas komercdarbību;
4. Lai veicinātu jaunas vai arī piesaistītos kādai no Latvijas piena pārstrādes uzņēmumiem ir svarīgi, lai noteiktā apvidū – reģionā savstarpēji tuvu vienai otrai saimniecībai būtu lieli ganāmpulki (ganāmpulks ar 50 – 100 kazām), kas nodrošina ar vienmērīgu piena daudzumu visu gadu, samazinātu izmaksas par piena piegādi piena pārstrādei;
5. No ekonomiski aktīvām saimniecībām lielāko daļu saimniecības ir reģistrējušās kā bioloģiskās saimniecības, ar to var izskaidrot, ka Latvijas kazu populācijā ir ļoti labs piena un tā kvalitātes kvantitatīvais un kvalitatīvais ģenētiskais potenciāls, bet ārēji tas neizpaužas, jo šīm saimniecībām ir problēmas ar atbilstošas barības līdzekļu nodrošinājumu. Kā arī bioloģiskās lopbarības iepirkuma cenas ir par 30% dārgāka nekā konvencionālā lopbarība;
6. Lai sekmīgi varētu saimniecībās saimniekot nepieciešamas ir zināšanas un prakse. Lai šīs zināšanas gūtu, ir jābrauc mācīties uz citām valstīm. Latvijai vistuvākās un ar kurām ir izveidojusies labas starpvalstu attiecības ir Vācija un Francija, bet šīs valstis izglītošanās jomā ir ļoti dārgas.
7. Darbaspēka trūkums;
8. Ļoti liels roku darbs;
9. Daudzās saimniecībās fermas tehnika ir morāli novecojusi
10. Lai attīstītu ciltsdarbu un turpinātu uzlabot Latvijas kazu populācijas ražības rādītājus, ir jāiepērk no citām valstīm augstražīgi vaislinieki, bet tie ir ļoti dārgi.

5. Nozares attīstības stratēģiskie jautājumi

Lai sekmīgi turpinātu attīstīt kazkopības nozari Latvijā, svarīgi ir turpināt iesāktos darbus.

1. Turpināt attīstīt un sakārtot esošās saimniecības. Palielināt esošos ganāmpulka dzīvnieku skaitu līdz optimāli ekonomiski izdevīgam. Vidēji ganāmpulka lielumam ir jābūt no 50 – līdz 100 vaislas kazu mātēm;
2. Ir jāpiesaista jauni cilvēki darboties kazkopības nozarē, veidojot jaunas piena un gaļas kazu saimniecības. Lai piesaistītu šos jaunus cilvēkus, viens no būtiskākiem nosacījumiem – ir jābūt ES atbalstam jauniem zemniekiem, fermu modernizācijai kazas piena un gaļas nozarē,
3. Lai veicinātu starpvalstu sadarbību ir svarīgi izveidot vaislas āžu vērtēšanas un kontrolvērtēšanas staciju, jo jau tagad pēc Latvijas vaislas dzīvniekiem ir liels pieprasījums,
4. Lai veicinātu ciltsdarba attīstību, ir jā saglabā valsts atbalsts kazkopībā par dzīvnieku ģenētiskās kvalitātes novērtēšanu,
5. Lai Latvijā kazkopības nozare varētu sekmīgi konkurēt ar citām ES dalībvalstīm, Latvijai ir jāatbalsta dažādas atbalsta shēmas lauksaimniekiem kazkopības nozarē. Kā vienu no svarīgākām, par kurām ir jācinās ir ES tiešie maksājumi kazkopībā (atsaucoties uz minētajām Padomes un Komisijas regulām).
  - [Padomes Regula \(EK\) Nr. 73/2009](#) (2009. gada 19. janvāris), ar ko paredz kopējus noteikumus tiešā atbalsta shēmām saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku un izveido dažas atbalsta shēmas lauksaimniekiem, kā arī groza Regulas (EK) Nr. 1290/2005, (EK) Nr. 247/2006, (EK) Nr. 378/2007 un atceļ Regulu (EK) Nr. 1782/2003.
  - [Komisijas Regula \(EK\) Nr. 1120/2009](#) (2009. gada 29. oktobris), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus par to, kā īstenot vienotā maksājuma shēmu, kura paredzēta III sadaļā Padomes Regulā (EK) Nr. 73/2009, ar ko paredz kopējus noteikumus tiešā atbalsta shēmām saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku un izveido dažas atbalsta shēmas lauksaimniekiem
  - [Komisijas Regula \(EK\) Nr. 1121/2009](#) (2009. gada 29. oktobris), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr. 73/2009 IV un V sadaļā paredzēto noteikumu piemērošanai atbalsta shēmām lauksaimniekiem
  - [Komisijas Regula \(EK\) Nr. 1122/2009](#) (2009. gada 30. novembris), ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr. 73/2009 attiecībā uz savstarpēju atbilstību, modulāciju un integrēto administrēšanas un kontroles sistēmu saskaņā ar minētajā regulā paredzētajām tiešā atbalsta shēmām lauksaimniekiem, kā arī, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz savstarpēju atbilstību saskaņā ar vīna nozarē paredzēto atbalsta shēmu
6. Valsts un nevalstiskām organizācijām ir jāattīsta kazas piena un gaļas produkcijas eksports.
7. Ir jāveicina kooperācija starp jaunajām saimniecībām, lai nodrošinātu produkcijas vai piena piegādi piena pārstrādes uzņēmumiem;
8. Ir jāveido speciālas izglītojošas kazu saimniecības, kurās ieinteresētie saimnieki varētu apgūt gan teorētiskās, gan praktiskās iemaņas kazkopībā;
9. Sadarbībā ar kādu no esošām reģiona piena pārstrādes uzņēmumu, vai arī ir jāveido jauna piena pārstrādes uzņēmums, kas iepērk un pārstrādā kazas pienu.